ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

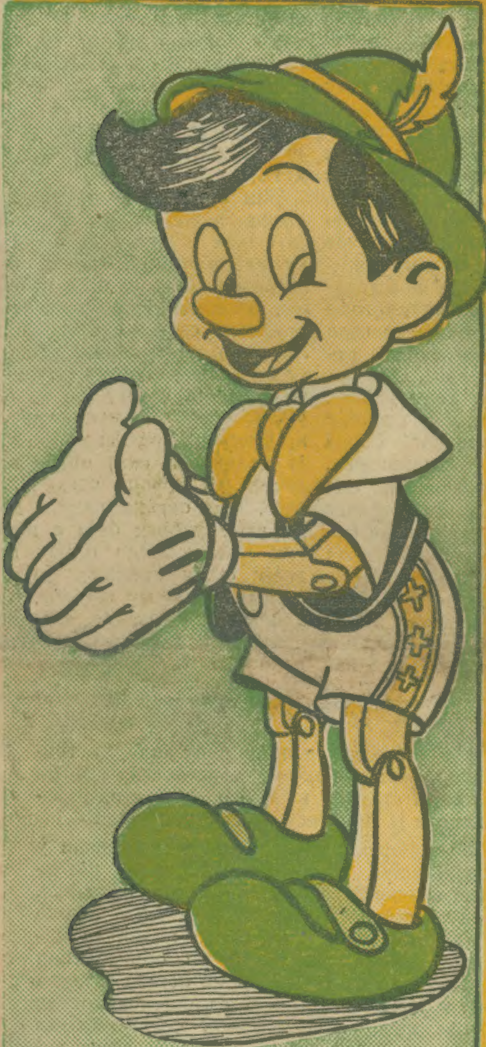
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XVI — Број 115 — Субота, 13 март 1954

Мики трага за Мула-лом

КХАН ДУ И МИШКО

5

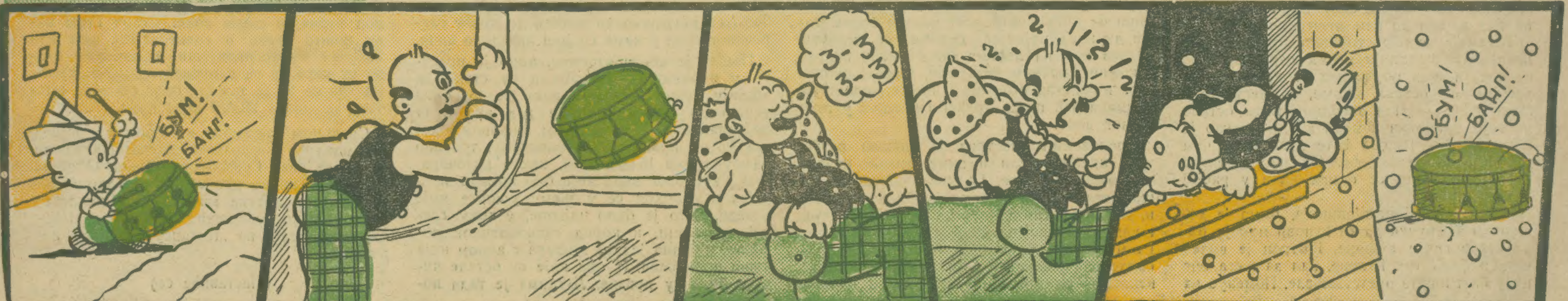

Б. Е. ИРИ

Долина плаве магле

(4)

С припремама су били готови кад је сунце већ почело да тоне иза хоризонта. Тек тада су кренули ка логору, где су стигли пошто је већ био пао мрак.

За време вечере, коју је Квето припремио док су они били отсутни, девојка је тихо седела поред ватре. Мада ништа није говорила, у њеним крупним, плавим очима огледала се радозналост.

— Зашто јој не бисмо рекли шта намеравамо да учинимо? — предложи најзад Кервуд, који је уочио њену узнемиреност. — Најзад, то се највише тиче ње и њених сународника који још леже тамо у долини.

— Ако будем успео да јој то кажем... — одговори му Ален некако тужно и примаче се девојци. Говорио јој је латински, полако и разговетно. Већ после неколико првих реченица на њеном лицу појавио се израз напрегнутог ишчекивања и стрепње. Најзад, она журно спусти на траву свој тањир и стаде нешто да објашњава. Кервуд није разумео ниједне речи, али је по њеном тону и нагласку наслућивао да је уплашена и да покушава да их одврати од њихове намере. Ален јој је после тога нешто дуго објашњавао, покушавајући да је успокоји, и она најзад ућута, уморно слегнувши раменима. Више није узела ниједан залогај, мада јој је тањир још био готово пун.

— Она се, изгледа, боји рушења камене преграде и пуштања магле, — рече Ален Кервуду. — Њен страх не потиче отуда што се плаши да ће њени сународници умрети или на неки начин бити озлеђени, већ... Ален се доброћудно и шеретски осмехну — ... већ што мисли да се теби може догодити каква незгода. Добро сам је разумео. Казала је: „Тому ће се можда догодити несрећа". Претпостављам да је забринута и због нас осталих, јер је и нас помињала,

само тај део њеног говора нисам потпуно разумео.

— Сењор, она је говорила о великој опасности, — упаде му у реч Рамон.

— Доврага са свим тим! — узвикну Кервуд. — Можда је њен ум мало помрачен због тог дугог сна, или сте је ви можда погрешно разумели. У сваком случају, ми не можемо због њеног страха да одустанемо од наше намере и да се мирно вратимо својим кућама, не покушавајући да одгонетнемо тајну коју скрива ова долина.

Кад су се сутрадан дигли у цик зоре, поздравио их је плах, краткотрајан пљусак, који је наговештавао топао и запаран дан. Ален је ћутке посматрао крупне капи кише које су нестајале у непрозирној, густој магли.

— Погледај, Томе, — обрати се он Кервуду. — Чак ни киша не може да разреди ту маглу. Мора да је страховито збијена. Мени се понекад учини да она и није у гасовитом, већ у течном стању. И кад још помислиш да се чак ни горњи слојеви нису нимало разредили за најмање... да, за најмање четири стотине година.

Кервуд га, изгледа, није слушао и чим је доручковао дограбио је своју маску с кисеоником и стао журно да се спушта ка подножју зида. Ален, Рамон и Квето пошли су лагано дуж ивице долине, према том истом зиду. Само, циљ њиховог пута није било подножје камене преграде, већ њена горња ивица. Неколико метара иза њих ишла је Алетха, која, и поред свих Аленових молби и одвраћања, није хтела да остане у логору.

Кад су стигли на ивицу узаног каменог зида, Кервуд се већ налазио у његовом подножју. Махнуо им је руком, а затим је пришао и брзо потпалио фитиље, од којих је сваки био дуг десетак метара. Кад су фитиљи већ били изгорели до половине, навукао је маску и онима горе дао знак да се уклоне.

— Назад! — викнуо је Ален својим пратиоцима и, зграбивши девојку за руку, потрчао је да се склони иза једне стене. Тек што су стигли тамо, заљуљало им се тло испод ногу. Ваздух је потресла снажна, потмула грмљавина, а киша ситног камења стала је да пада свуд око њих. Кад се све утишало, потрчали су као без душе према ивици долине, у којој је магла већ почела некако чудно да се комеша. Њена површина, која је потсећала на површину огромног језера, није више била мирна, већ пуна вртлога и ковитлаца.

Пошто је неколико тренутака стајао на ивици окомите литице, Ален је потрчао ка каменом зиду. Стигао је баш у тренутку кад је плава магла почела да истиче из отвора који је динамит начинио негде при дну зида. Магла је истицала као река дуго задржавана браном и ширила се по непрегледној равници која се простирала с друге стране зида. Недалеко од отвора стајао је Кервуд, сићушна фигура с маском на лицу, и посматрао своје дело. Кад је горе, на врху стене, угледао Алена, махнуо му је руком. Готово у истом часу обавио га је талас магле која је отицала из долине. У том тренутку Ален је зачуо иза себе пригушен јаук. Алетха, која је била дотрчала за Аленом, такође је видела кад је магла обавила Кервуда и, уплашена, није могла да задржи јаук. Алена је зачудио израз страха у њеним очима, а још више израз радости кад јој је објаснио да је Кервуд заштићен маском и да му се никакво зло не може догодити.

Два часа касније и Кервуд је стигао у њихов мали логор на ивици обронка који се спуштао у долину. Сада су сви заједно посматрали како из свог, вековима старог, корита отиче море плаве магле. — Шта ћемо угледати кад магле буде нестало? — мислио је сваки од њих.

(Наставиће се)

Ко је крив за судар?

Друмом обасјаним сунцем јурио је нов црвени бицикл, на коме је јахао један дечак. Био је радостан, јер бољи поклон за рођендан од овога бицикла није могао пожелети. Друм је био пуст и дечак је весело јурио, звиждућући. Наједном, на једној благој кривини сустигао га је изненада један аутомобил, који је јурио великом брзином. Возач није могао да заустави кола, нити да заобиђе дечака. Неколико минута доцније ауто је одјурио даље, а дечак, тешко повређен, лежао је на ивици друма.

У близини није било никог ко би могао да види ову несрећу. Дечак је, додуше, остао у животу, али није могао ништа да каже, јер су кола ишла иза њега.

Ово је обичан случај, који може да се деси на свим друмовима, а нарочито у земљама где је аутомобилски саобраћај јако развијен и где често долази до судара разних возила, па и до оваквих налета на бициклисте. До пре двадесетак година било је готово немогућно пронаћи кривца, али данас, захваљујући напретку технике, нарочито хемије, то није нимало тешко. Ево како се, например, у Америци проналазе кривци за несреће сличне оној коју смо горе описали.

Стручњаци најпре прегледају поломљени бицикл и готово увек открију на њему трагове боје са аутомобила, која је отпала приликом судара. Они пажљиво скину те делиће боје, ставе их у коверат и пошаљу лабораторији Савезног бироа за истраживање у Вашингтону. Правило је да коверат не сме да отвори нико сем одређеног стручњака за истраживање боја. Онољуштени делић прво ставља под јак микроскоп и на тај начин утврди која је боја или лак у питању, каква је нијанса боје итд. После тога он погледа карту на којој се налазе нијансе свих боја које се употребљавају у аутомобилској индустрији. Код сваке нијансе стоји име фабрике, тип аутомобила и година кад је та боја употребљена. Он једноставно упореди боју која је нађена на поломљеном бициклу с бојом на тај карти, а затим обавести органе власти да траже, например, аутомобил марке „Плимут" из 1940 године, који је обојен плавом бојом, а затим га опише до у детаље.

Чим се пронађу таква кола, органи власти скину мало боје с њих и шаљу их у Савезну лабораторију, где се боја анализира. Ако се боје не слажу, власник аутомобила је ослобођен сваке одговорности. Али, ако стручњаци утврде да су боје исте, онда не може бити никакве сумње да је баш сопственик тих кола налетео на бицикл. Шофери добро знају колико је овај метод проналажења кривца сигуран, па зато, чим органи власти дођу да узму узорак боје с њихових кола, обично одмах признају своју кривицу, која ће ионако, на крају крајева, бити доказана. Ретко се кад деси да неки овакав судар остане нерасветљен.

Брод је кренуо пре 2200 година...

(2)

Преко тридесет каменова, од којих су неки били тешки по десет и дванаест тона, пали су на брод и сахранили га по други пут, као да су хтели да заувек сакрију несрећу која се догодила. Но, вода је том приликом одиграла улогу меког јастука, тако да су се камени блокови лагано спустили на амфоре и нису их поломили.

Па како се онда људска рука ипак дотакла свих ових драгоцености? То је такође необично занимљив случај. Прве речи о потопљеном благу изговорио је један ронилац на својој болесничкој постељи.

У Марсеју је живео неки Кристијанини, који је за свој рачун вадио комађе метала и разне становнике морских дубина. За њега кажу да је источно дно марсејске обале познавао као свој сопствени џеп. Једнога дана он је остао сувише дуго у дубини, тако да су га извукли на обалу са одузетим ногама. Ронилац је хитно пренесен у Тулон, где се налази одељење за подморска испитивања. У њему је радио и Фредерик Дима, који ће доцније постати први научни сарадник на броду „Калипсо".

Кристијанини је остао у болници пуних шест месеци, јер су му прсти на ногама морали бити отсечени. Једанпут недељно Дима је обилазио болесника и храбрио га да истраје. Захвалан на овоме, он му је једног дана рекао:

— Слушајте, Дима. Вама је познато да рониоци никад не саопштавају своје тајне. Али, ја више никад нећу моћи да роним, па бих желео да вам нешто поверим.

Тада му је Кристијанини испричао о прекрасној колонији морских ракова која се налази дуж подводних зидова голог, усамљеног острва. Само, то место није лако наћи. — Под западним ртом острва постоји природан камени лук, — рекао је болесник. — Ракове ћете лако наћи чим угледате старе ћупове. Од њих крените узбрдо, па ћете се одмах наћи у рачјој колонији.

Испитујући Кристијанинија, Дима је дошао до закључка да ти ћупови морају бити старе грчке амфоре. Гњурац је видео читаво брдо тих ћупова, али за њега оне нису баш ништа претстављале. Поменуо их је само да би лакше објаснио Дими како да пронађе ракове.

Убрзо после овог поверљивог саопштења, Дима и Жак Ив Кусто, доцнији руководилац радова на ископавању старог грчког брода, били су на означеном месту. Заједно с њима, бродом „Калипсо", дошли су гњурци, као и више разних стручњака, међу којима и археолог Фернан Беноа, директор Античког музеја у Марсеју.

Први је обукао гњурачко одело и заронио сам Дима. Он је брзо пронашао природни лук од кречњака, али ћупове нигде није спазио. После њега заронио је Кусто. Пливајући лево-десно открио је насеобину веома лепих корала, али никаквих старинских судова у близини није било. Уморан и разочаран лагано је кренуо горе, кад наједном, на висини од 70 метара, угледао је једну амфору. Пошто је обележио то место, похитао је на површину. Но, мало даље уз стрмину, пред њим се указао велики број расутих амфора и старог посуђа. Имао је само толико времена да дограби са гомиле три крчага и једну зарђалу бродску куку и да у највећој журби изрони.

Професор Беноа био је одушевљен овим првим открићем. У крчазима за вино он је одмах познао старе кампаниске врчеве.

Од тога тренутка рад је текао с грозничавом ужурбаношћу. Група од петнаест гњураца ронила је од јутра до мрака, вадећи остатке терета потонулог брода. Није то био нимало лак посао. Гњурци су морали да пазе да се посуђе не ломи, а с друге стране ваљало је хитати, јер на дубини од преко четрдесет метара човек може да копа највише седамнаест минута, изузев ако на леђима носи тежак апарат с компримираним ваздухом. Осећај дубинског пијанства обузима и најиздржљивијег рониоца већ после трећег гњурања у току једног дана.

Средоземни маестрал је снажан ветар, који преко јесени и зиме дивље налеће на ронске котлине. Године 1952 он је дошао два месеца пре уобичајеног времена и, док је брисао пучином, „Калипсо" је стењући извлачио на својим ужадима терет из мора. Но, бура није била у стању да омете рад ронилаца. Они су без престанка износили на површину ћупове за вино и разно посуђе, које су често морали да ваде из муља, копајући по њему рукама. Што су копали дубље, наилазили су на предмете који као да су били цементирани. Чим би амфору повукли за ручице, оне би се одмах преломиле. Због тога су истраживачи били приморани да поставе нарочиту црпку која ће извлачити муљ. Али, цев није усисавала само муљ. Покоји пут у њу би улетела и цела амфора, која би или стигла у решето на обали, или би се заглавила у цеви. Тада би неки од ронилаца морао да сиђе и да чекићем разбије антички суд, како би отпушио пролаз.

Пумпа је, поред блата, све чешће грабила са дна разне предмете. Једнога дана гњурац који је стајао крај излазног дела цеви приметио је како је нешто треснуло у решетку, а онда отскочило у воду. Он је одмах заронио за тим предметом и кад се после извесног времена појавио на површини у његовим рукама налазио се црно лаковани суд пун старог грчког вина. Тако су истраживачи дошли до првог глеђосаног суда у коме се још налазило вино.

Пошто је крчаг отворен, вино је пресуто у нарочиту боцу. Људи су стали да збијају шале, говорећи како ће им бити тешко да трезни наставе рад ако буду налазили вино и у осталим амфорама, којих је, по првобитном прорачуну, требало да буде око 15.000. Али, какво разочарање! Укус овог вина није био нимало пријатан и алкохол се у њему уопште није осећао. Што је било најгоре, у току следећих месеци, и поред свакодневног роњења, ниједна једина амфора с вином није више пронађена. И оне које су остале читаве биле су празне. Људима је тада постало јасно да је прву пуну амфору требало предати некој лабораторији, где би се вино стручно испитало. Али, ето, радозналост је била исувише велика.

У амфорама чији су запушачи испали у току векова нађени су комадићи разбијене грнчарије, много шкољки и облутака. Код сломљених амфора није било тешко објаснити откуда им овако необичан садржај. Али, како да се то објасни код судова који су за све време остали усправни? Ко је донео комаде сломљеног посуђа у ове крчаге? Познаваоци морске фауне тврде да су то могле да учине само хоботнице. Готово свака амфора коју би на броду отворили откривала је по једну хоботницу како из дубине суда неповерљиво жмирка на чланове истраживачке екипе. То су оне на улазу у своје нове станове стварале барикаде да би спречиле посете нежељених гостију.

Црпка је избацивала на обалу и многе друге предмете, међу којима се нашао и један примерак од изванредне уметничке вредности. То је био један окрњени суд из Мегаре, украшен рељефима. Извађено је и доста удица од кованог гвожђа, бакарних ексера, бронзаног прстења, ножева и олова за рибарске мреже.

Према процени стручњака, читава палуба и спољашња страна бродског корита биле су прекривене оловним слојем. Чак и бакарни ексери били су преливени оловом, да би се спречило рђање метала под утицајем слане воде. Стари Грци нису ништа знали о електролизи, али као искусни бродоградитељи и поморци знали су како да се у пракси од ње заштите. Рачуна се да је тежина овог оловног омотача износила 20.000 килограма.

Средином новембра на брод су дошла два младића и затражила запослење. Рекли су да се зову Серванти и Кинзи. Обојица су кратко време пре тога били демобилисани из француске морнарице и имали су сведочанство дубинских ронилаца. Међутим, сва места на „Калипсу" била су попуњена.

(Наставиће се)

НАЈЧУВЕНИЈИ бродоградитељ XIX века

Инжењеру Изамберду Марку Брунелу (1769—1849), који се родио у нормандском селу Акевију, било је 30 година када је напустио своју отаџбину и кренуо у Енглеску да би остварио своје снове и развио своје снаге и велике способности. Стрпљив и вредан, он је, далеко од своје земље која је крварила, успео да после 18 година напорног рада прокопа тунел испод реке Темзе, први подводни тунел на свету. После тога ређала су се друга његова крупнија и ситнија дела.

Кад је Марк Брунел имао 37 година, родио му се син Изамберд Кингдом, који је наследио све добре особине свога оца. Он је могао све оно што замисли не само лепо да изрази и нацрта, него и да изради модел своје замисли у дрвету или гвожђу. Заносиле су га многе мисли, али је највише био одушевљен паробродарством, па је једнога дана израдио модел парброда с машином

Кингдому Брунелу припада заслуга што је први замислио да сагради велики пароброд који би пловио између Енглеске и Америке. Тај брод био је „Грејт Вестерн", који је био двапут већи од највећег ондашњег брода. Под његовом управом сагређен је и пароброд „Грејт Бритон", већи и јачи од првог.

Други бродоградитељи онога времена оклевали су да граде бродове од гвожђа. Једино је Брунел био свестан да само гвожђе може омогућити изградњу бродова великих димензија. Та мисао стално га је пратила и све више сазревала у његовој глави. Желео је да направи брод који ће моћи да понесе толико угља да му буде довољно не само за полазак него и за повратак. Тако је саградио брод „Грејт Истерн", који је крунисао његове напоре и осигурао му славу најчувенијег бродоградитеља 19 века.

Брунел је умро 15 септембра 1859 године.

ОСТРАКОН

Познато је да су многи народи у Старом веку писали на свежим плочицама од глине, које су потом сушили на сунцу или пекли на ватри. Тако се писало и у старој Грчкој, па су на таквој „хартији" написана многа дела која су стекла велику славу. Али, писало се и на комадићима ваза и других грнчарских посуда, на комадима поломљених црепића и на шкољкама. Ти исписани црепићи и шкољке звали су се остраконима. Они су се употребљавали у разне сврхе. По једној Езоповој басни, бог Зевс наредио је Хермесу, гласнику богова, да на остраконима испише грехове људи. Прича се да је грчки филозоф Клеонт (331—233 пре наше ере), који је живео у Атини, био толико сиромашан да није могао да пише своја дела на папирусу, већ је то радио на остраконима. На остраконима је писао и славни грчки драматичар Еурипид (480—406 пре наше ере). Поред тога, остракони су служили и као ђачке свеске, затим за писање рачуна, верских песама итд.

Од речи остракон потиче и реч острацизам. Острацизам је, уствари, народни суд за људе за које се сматрало да би због свог великог угледа могли да заведу диктатуру и тиранију. Кад је требало да се неки угледни атински грађанин прогна, онда је позиван цео народ да на остраконима испише име онога кога треба изгнати. Морало је да гласа најмање 6.000 људи. У почетку се протеривало на десет, а после на пет година. Острацизам се није сматрао ни као казна ни као срамота, него као почаст, али непријатна.

Острацизам је установио атински државник Клистен (шести век пре наше ере). Сам Клистен протерао је из Атине тиранина Хипију. Острацизмом су кажњена и двојица најугледнијих Атињана: Аристид (540—468 пре наше ере) и Темистокле (525—460).

КРОЗ ЖИВОТ И ШКОЛУ

Сигнализација

Реч сигнал (од новолатинске речи сигнале) значи знак, а сигнализација означава споразумевање помоћу извесних знакова. Сигнализација може бити: акустичка, бежична и оптичка.

Акустичка сигнализација врши се знацима трубе, пиштаљке, сирене и подводних звучних апарата на броду.

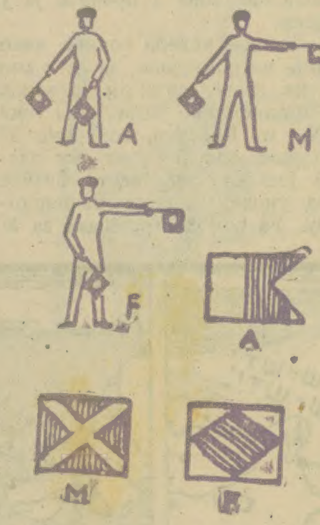
Бежична сигнализација врши се помоћу бежичне телеграфије.

Оптичка сигнализација врши се дању и ноћу. Дању се то чини: барјачићима, заставама, рефлектором и семафором, а ноћу рефлектором и светиљкама.

Барјачићима даје сигнале човек који их држи у рукама, те мењањем њихових положаја он означава поједина слова азбуке. Постоје знаци за сва слова азбуке. Ако је мало растојање, онда се та сигнализација може вршити и рукама.

Заставе саме по себи означавају слова и бројке, а сигнализација се врши њиховим истицањем. Тако једна застава која има одређен облик и шару значи извесно слово азбуке, а друга, такође, одређеног облика и одређених шара, значи известан број итд.

Рефлекторима се бацају дужи и краћи одблесци комбиновани по Морзеовој азбуци.

Светиљке се обично искоришћавају у ваздухопловству. Оне су утврђене на трупу авиона и ноћу служе за одржавање везе са земљом.

Семафор се састоји из јарбола и два помична крака, чијим се покретима, као и барјачићима, означавају слова.

Хелиограф је састављен од нишанске справе и огледала која рефлектују сунчеве зраке у правцу примаоца сигнала. Сигнализује се дужим и краћим одблесцима по Морзеовој азбуци.

Овде треба напоменути да постоји Сигнални међународни кодекс. То је књига знакова усвојених у међународном поморском саобраћају. Он се штампа готово на свим језицима, а служи за споразумевања бродова разних народа.

Минерали са нашим именима

Међу разним врстама минерала има их који носе и наша имена.

Тимацит је минерал коме је име изведено од реке Тимока. Пронашао га је минералог Брајтхаупт код Гамзиграда у Србији.

Милошин је минерал модре боје. Године 1835 пронашао га је Хердер на Рудњаку, крушевачки округ. То име дао му је у спомен на кнеза Милоша. Брајтхаупт је предложио да се име промени и да се тај минерал зове сербијан. Овог минерала има и у другим земљама.

Гамзиградит је нађен код Гамзиграда у Србији, па је по томе и добио име. Први га је описао немачки минералог Брајтхаупт 1861 године.

КРИПТОГРАФ

Криптограф је онај човек који пише тајним писмом. Под тим се разуме и писаћа машина помоћу које се могу писати шифре.

Чудни споменици у Аустралији

У Аустралији постоје, можда, три најчуднија споменика на свету: спомен-дворана једном инсекту, обелиск грумену злата и спомен-плоча једној радио поруци. Спомен дворана је дворана Катобластис у граду Бунарга, у Квинсленду, коју су фармери саградили у част јужноамеричке гусенице катобластис какторум. Ова гусеница спасла је милионе јутара обрадиве земље од инвазије једног дивљег кактуса који се ширио на све стране и уништавао све усеве. Обелиск у Молајагалу, у провинцији Викторији, подигнут је у част огромног грумена злата названог „Добродошли странци". Грумен је био толико велики да се није могао измерити на обичној ваги, него је морао да се изломи на ковачком наковњу. У Варунгу, предграђу Сиднеја, постављена је спомен-плоча где је примљена прва директна радио-порука из Велике Британије. Поруку је послао за време Првог светског рата аустралиски државник В. М. Хјуз из свог родног места у Велсу.

КНЕЖИНЕ

Вук у своме Рјечнику пише да је у Србији још од раније свака нахија била раздељена на неколико кнежина. На пример, Мачва је била једна кнежина Шабачке нахије, Поцерина друга, а Тамнава трећа. Кнежине Зворничке нахије на десној страни Дрине биле су Јадар и Рађевина, а Крагујевачке нахије: Гружа, Лепеница и Јасеница

За време Карађорђа у свакој кнежини био је по један војвода. Тако је Стојан Чупић био војвода у Мачви, Милош Стоићевић-Поцерац у Поцерини итд.

Кнежине су биле раздељене на срезове, над којима су били капетани и велике буљубаше. У првим годинама владања Милоша Обреновића над кнежинама су били кнезови, отприлике онако као и у турско време. Али он је, готово пред свршетак своје владавине, кнезове назвао капетанима, па се кнежиненазову срезовима, те тако то име у Србији готово нестане. Тако се, например, место кнежина Мачва каже Мачвански срез.

Ко је био Пан?

Пан је по митологији био син бога Хермеса или Зевса и једне нимфе. Он је био бог поља, шума, стада и пастира. Митологија му приписује да је пронашао пастирску фрулу. Имао је козје уши, јареће рогове, браду и ноге. Био је рутав по целом телу. Сматрали су га изазивачем неоправданог и изненадног страха, те отуда долази израз паничар, што означава човека који ствара страх, док реч паника значи страх.

ОСТРВО СА ШЕСТ ИМЕНА

Боринквен, Сан Хуан де Батиста, Порторико — три имена за најмање и најисточније острво из групе Великих Антила. Боринквеном су га називали Индијанци, једини његови становници до доласка шпанских освајача. Сан Хуан де Батиста је име које му је дао Колумбо кад је на свом другом путовању, 1493 године, први пут угледао ово планинско острво, облика неправилног правоугаоника, четврту карику острвског ланца који затвара Карипско Море. Име Порторико — богата лука — донели су му шпански конквистадори који су после Колумба похрлили у Нови Свет. Донели су га заједно с ропством, својом жудњом за златом и „светом инквизицијом".

Историја Порторика готово је истоветна са историјом свих шпанских поседа у Америци. Године 1508, Хуан Понсе де Леон, један од Колумбових другова, као награду за своје услуге учињене шпанском двору добио је дозволу да испита острво и пронађе налазишта злата о којима су међу шпанским морепловцима кружиле најфантастичније приче. Гвајабана, индијански поглавица који је владао острвом примио је Шпанце пријатељски. Није прошла ни година дана а у Шпанију је стигао први галеон са златним товаром из Порторика.

Одговор краља Фердинанда на ту пошиљку било је Понсеово наименовање за привременог гувернера острва. Међутим, готово у исто време, Фердинанд је пренео на Диега Колумба, сина великог морепловца, све привилегије које је некад имао његов отац. Међу њима биле су титула адмирала и потпуна контрола над острвима Хаити и Порторико. Нови адмирал одмах је уклонио Понсеа и за цивилног управљача поставио једног свог пријатеља.

Борба између два управљача трајала је две године и те две године значиле су почетак истребљења црвенокожих домородаца. Колумбов син је већ раније био завео на Хаитима систем „репартимиентоса" — награђивања оданих људи великим имањима заједно са Индијанцима који су дотада живели на њима. Године 1510 овај начин награђивања примењен је и на Порторику. Приликом прве поделе 1060 Индијанаца постали су робови. Тешки присилни радови, на које су Индијанци нагоњени најсуровијим средствима, намети и безобзирна пљачка — то је већ био довољан разлог за побуну. Подела Индијанаца претстављала је последњу кап у већ препуној чаши.

Године 1511 острвљани се дижу први пут против Шпанаца. Али, мада су им упомоћ притекли и Кариби, Индијанци са суседних острва, њихов устанак био је угушен. Шпанци су прославили своју победу тиме што су између себе поделили још 4.000 домородаца.

До потпуног истребљења црвенокожих староседелаца том приликом није дошло само због тога што је Шпанцима била потребна радна снага. Но, што за један дан нису учинили шпански мачеви, учинио је присилни рад на плантажама и на подизању војних утврђења, као и чести урагани и нове болести које су донели бели људи. Већ средином 16 века на Порторику није више било Индијанаца.

Да би надокнадили изгубљену бесплатну радну снагу, Шпанци су почели довлачити из Африке црне робове. Средином 16 века на Порторику је било 1.500 Црнаца. Многи од њих умрли су већ првих неколико месеци, али лађе с црним товаром пристизале су тако често да Шпанци нису ни осетили те губитке. Трговина робљем цветала је на Порторику све до 1820 године.

„Од дана доласка првих белих људи, па кроз читаву каснију историју, на Порторику никад није забележен ниједан период који би се могао назвати именом напретка или благостања", каже један историчар. Пет година после војника-завојевача, дошли су други, исто тако немилосрдни, освајачи: шпански свештеници. Већ 1513 године Порторико је добио бискупа, који је доцније преузео и дужност главног инквизитора. И као да све то није било довољно, острво је непрестано било изложено нападима француских, енглеских и холандских гусара. Крајем 16 века Франсис Дрејк безуспешно је покушавао да заузме Сан Хуан, главни град Порторика. Две године касније, енглеска флота под заповедништвом Џорџа Камберленда заузима град, али већ после неколико недеља Енглези су били приморани да се повуку са острва. За овим је дошао напад Холанђана, а у времену од 1678—1797 четири напада Енглеза.

Деспотска владавина Фердинанда VII осетила се и на Порторику, где је између 1815 и 1820 избило неколико побуна, које су биле брзо угушене. За време краткотрајне републиканске владе Порторико је добио статус и права провинције, али је повратак монархије значио и повратак апсолутизма, не само у Шпанији, већ и у свим њеним колонијама.

Кад је у априлу 1898 године избио рат између Шпаније и Сједињених Америчких Држава, Американци су готово без борбе заузели Порторико. Миром закљученим у Паризу оно је и формално припало Америци. Војна управа трајала је до 1900 године, а тада је острво добило америчког цивилног гувернера. Јак покрет за независност навео је Вилсона да, 1917 године, Порториканцима да право америчког грађанства, али је острво и даље имало за гувернера Американца. Тек 1946 тај положај први пут је заузео један острвљанин.

Иако је имало већ три имена, Порторико често називају и његовим незваничним називом — Острво шећера. Али, ни то није последње име које би му се могло дати, јер му исто тако одговарају и називи: „Острво урагана" и „Острво пренасељености". Над Порториком бесне урагани који за неколико часова готово потпуно униште све усеве. Тако је то било од памтивека. Иако су већ навикли на њих, становници Порторика и данас причају о страшном циклону који је августа 1899 опустошио острво. Преко 3.500 особа изгубило је животе тога дана, док материјална штета није ни могла бити утврђена. А није тешко замислити шта значи једна уништена жетва за острво које претставља најгушће насељени кутак на земљи и где на једном квадратном километру живи 278,8 становника.

Порториканци живе претежно од земљорадње, и то од узгајања шећерне трске. Како је на Порторику земљиште већином планинско, обрађује се само једна четвртина његове укупне површине. Поред шећерне трске, која успева у низинама, на падинама планина гаји се кафа, а у планинском подножју дуван. Култура кафе била је готово сасвим уништена за време једног великог урагана и отада кафа претставља само споредан производ Порториканаца.

Иако на острву има педесетак река и речица, Порториканци уопште немају риба које би се могле употребити за храну. Чак и у мору које окружује острво живе само оне рибе које нису за јело. Порторико је и иначе сиромашан у погледу животињског света. Сем шумских корњача и неколико врста глодара, од којих највише има веверица које живе на земљи, дивљачи готово и нема. Једино на морској обали живе огромна јата фламинга, од којих становништво нема никакве стварне користи. Некад је на острву било стоке у изобиљу, али је и ње нестало кад су пашњаци претворени у плантаже шећерне трске.

Насупрот оскудном животињском свету, биљни свет је необично живописан и разнолик. Планински ланац који уздужно пресеца острво обрастао је абоносовим дрвећем, шпанским кедром, махагонијевим, сандаловим и ружиним дрветом, као и разним тропским растињем. Али, Порториканци немају времена да уживају у тој живописној и шароликој лепоти својих планина, јер се плантаже шећерне трске налазе у низинама. А њихов живот везан је за шећерну трску, која га, и поред обиља шећера, не чини нимало слатким.

РИБА-МАЧКА

Риба-мачка припада породици сомова. Све до почетка овог века ње није било у европским, већ само у америчким водама. Пошто је, захваљујући једној заблуди, пренета и у Европу, многи су доцније жалили што није остала тамо где јој је постојбина. Неки су чак покушавали да нађу начин како би је уништили, али до данас још нико у томе није успео.

Риба-мачка живи — сем у водама Северне Америке — у неким европским језерима и рекама. Ње има и код нас, у Дунаву. Кад се извуче на површину, не оставља нимало леп утисак: љигава је, има затубасту главу, дугуљасто тело, спљоштен реп, „браду" и „бркове". Највећи примерци у Европи достижу до 25 сантиметара у дужину, а у Америци и до пола метра.

Неки белгиски одгајивач риба пренео је рибу-мачку у Европу почетком овога века. У то време наука није знала много о њој, па се створило мишљење како је она истовремено и биљождер и месождер, али да се не храни другим рибама. Међутим, године су пролазиле а о њој је скупљано све више података, тако да је данас опште мишљење да је риба-мачка штетна и да би боље било да није ни донета на наш континент. Њена највећа мана је у томе што тамани ситну, тек излеглу рибу, а нарочито младе који се пуштају у воду ради размножавања. Она понекад усмрти чак и свог непријатеља који ју је већ прогутао! Наиме, догађа се доста често да она својим бодљама пробурази црева штуки кад се нађе у њеној утроби. Што је најгоре, рибари је нерадо лове, јер се сматра да је њено месо без укуса, а, сем тога, кажу да има и неки чудан мирис.

Риба-мачка веома је отпорна. Кад пресуши вода у којој је живела, она се завуче у муљ или у неку влажну пукотину и тамо издржи све до првих киша. Њој не смета чак ни недовољна количина кисеоника, па зато и може да остане дуго времена у муљу. Веома занимљив случај догодио се неким рибарима. Они су хтели да униште већу количину ове рибе, па су је бацили у јаму дубоку један метар, а преко ње набацали земљу. Било је то у месецу новембру. Идуће године у мају, пошто се набацана земља слегла, рибари су открили на површини, у блату, четири живе рибе. Природњаци су из тога закључили да су „сахрањене" рибе преспавале зиму и да им је за то време било потребно веома мало кисеоника.

Док се многе наше рибе плоде тек у својој трећој или четвртој години, риба-мачка баца икру у другој години. Женка снесе више од 3.000 јаја, која у пречнику имају три милиметра. Поред тога што одабере нарочито, чисто место где ће да положи икру, она га још и сама чисти. Да би се из јаја излегле младе рибе, треба да протекне бар недеља дана. За све то време мужјак и женка чувају своју икру од других риба. Али, кад младунци дођу на свет, многи падну као жртва прождрљивости баш својих родитеља, који их поједу.

Прва атомска апотека

Сваког уторника ујутру млади нуклеарни физичар Ралф Нуел ставља неколико бочица у изоловану преграду једног сандучета које је изнутра обложено оловом, а на спољној страни носи знак детелине са три црвена листа. Црвени листићи значе: „Чувај се! Радиоактивно зрачење!" Пошто кутију затвори, он је пажљиво причврсти у задњи део полутеретног аутомобила и пође на свој уобичајени пут по граду, од болнице до болнице. Нуел управља колима веома опрезно, а кад пред болницом „истоварује" своје сандуче он добро пази да га случајно не испусти.

Оволика обазривост младог физичара није нимало чудна, јер се у бочицама налази течност која кад би се просула начинила би огромну штету. У тој течности без боје, укуса и мириса налазе се радиоактивни изотопи које производи прва атомска апотека у свету у граду Лонг Ајленду. Апотека снабдева својим лековима неке мање болнице, а од недавно и лекарске ординације.

Иако се ова установа назива апотеком, она је апотеци само донекле слична. Јер, издавати болесницима аспирин или сируп за искашљавање претставља сасвим другу врсту посла него што је испоручивање радиоактивних изотопа. Поред тога што је ова трговина друкчија и нова, она је и врло опасна. Пре извесног времена оснивачи ове апотеке Морганстерн и Конекер отишли су у познати центар за атомску енергију у Оук Рицу да би у његовој лабораторији добили сировину потребну за своје лекове. Узели су свега неколико грама радиоактивног кобалта, али, да би га пренели без опасности по живот, били су принуђени да натоваре на камион нарочиту касу, која је била тешка 400 килограма. Куд год је њихов камион пролазио, људи су му бежали с пута, плашећи се радиоактивног зрачења.

Али, апотека добија потребан материјал и авионом. На свакој од тих пошиљки обавезно стоје следеће речи: „Отров! Радиоактивни садржај! Предати га одмах адресанту, макар била и недеља! Најмање дозвољено отстојање од пакета један метар!"

Чим сировина стигне у апотеку, ставља се у нарочити оловни суд, који се потом стави у један други, челични суд, који личи на лимену кутију од конзерве. Кад затреба, кутија се отвара у нарочитој просторији чији су зидови од што компактнијег материјала. Столови у тој соби израђени су од челика, а патос од асфалта, да би се део на који евентуално кане радиоактивна течност могао одмах отстранити и заменити новим.

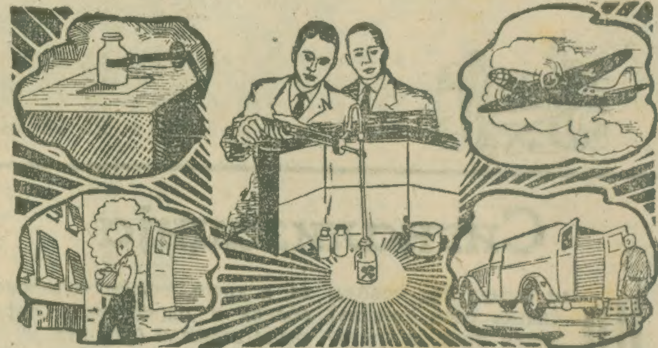
Одашиљање лекова веома је компликовано, мада се ради о изванредно малим количинама. Но, најтежи и најодговорнији посао састоји се у томе да се разблажи, одмери и запакује тачна количина овог невидљивог лека. Да би се све то извршило без опасности по здравље или живот особља, начињене су дугачке пипете које кроз оловни зид досежу у опасну просторију. Радиоактивну течност усисава нарочита цевчица и преноси је у боцу.

До пре четири године нико није ни помишљао да се у апотеци може трговати атомима. Морганстерн, који сада има 29, и Конекер, који има 32 године, дошли су на ову идеју још као апсолвенти физике на универзитету у Вашингтону. Уз помоћ стручњака за атомску енергију, они су створили могућност за јевтинију производњу радиоактивних изотопа и тако били у стању да своју замисао спроведу у дело.

Главна направа потребна код атомског лечења јесте пространа соба названа „сканограф". Болесник се доведе у њу 24 часа пошто је прогутао атомски напитак и онда сканограф мери понашање организма. Резултат овог мерења изражава се бројевима, на основу којих лекари доносе закључке.

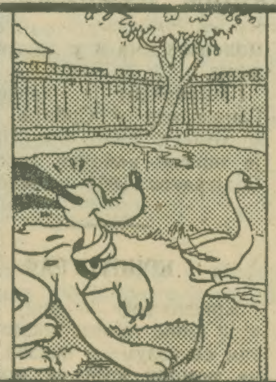
Атомска медицина шири се доста брзо, уводећи у употребу нове лекове. Засад се највише тражи јодин 131, затим фосфор 32, натријум 24 итд. Натријум или фосфор, например, дају се инјекцијом у руку, а одатле се распростиру крвотоком све до места на коме крв најмање храни неки део тела. На тај начин лекари су у стању да предвиде где може да се створи гангрена, па ју је онда много лакше спречити.

Атомски лекови не лече све болести. Лекари покушавају да њима лече оне болеснике којима класична фармакопеја не може да помогне. Они су засад доступни само малом броју људи. Пред овом граном медицине налази се широк пут, који се грана у два правца: усавршавање атомских лекова и лечења и појевтињење производње. Она ће постићи свој циљ тек кад буде од користи свима људима широм света.

Последња Драгошева песма

Тешка 1942 година у Србији. Делови ослободилачких снага воде упорне борбе из дана у дан. Удружени непријатељи јуре друмовима и пале села. Убијају Немци, убијају Бугари, четници, љотићевци, жандарми... На раскршћима висе обешени. Смрћу се кажњава сваки онај који покуша да их скине и сахрани. Од обешених жртава непријатељи праве по земљи страшила за људе.

Био је март. Цвета висибаба и јагорчевина и пуца пупољак дренка. Земља, још мокра од отопљеног снега, угиба се под ногама и претпролећно плаветнило заплавило је планине. Моравска чета Пожаревачког партизанског одреда води непрекидне борбе. Непријатељ се упро свом силином да је уништи, а пролеће доноси нове наде и даје нову снагу. Колона бораца ове чете већ данима је у покрету. На коњу је само Драгош, кројачки радник из Свилајнца, који има дрвену ногу до кука. Он је неустрашив ратник. Кад Драгош запева, чета добије крила. Његова песма је глас чете куда пролази.

Једно млако мартовско вече довело је Моравску чету под борбом у село Орешковицу. У току ноћи опколиле су је далеко надмоћније четничко-љотићевске снаге. Запретило јој је уништење. Већ је пролазила ноћ и на истоку се белесало небо.

Требало је хитно донети одлуку. Командир чете Сима Симић позвао је борце на договор. Једини спас је у пробијању кроз обруч, и то док је још ноћ.

Одмах се јавио Драгош:

— Другови, ја се с вама не могу пробијати, али нећу дозволити да иједан од вас страда због мене.

Онда је зазвонио његов глас, који је толико пута храбрио другове у борби:

— Ја ћу остати да вас штитим. Задржаваћу непријатеља док ви не измакнете, и то, да знате, другови, певајући... То ће бити мој поздрав нашој даљој борби...

Друге одлуке није било.

У мутном мраку Драгош се поздрављао с друговима. Неколико њих помогли су му да се попне на таван једне куће. Заузео је положај и запевао. Небо је зарудело; четници су осули метке на кућу. Из близине, куда се пробијала чета, одјекнуле су бомбе, па митраљески рафал. Неколико тренутака тишине, па опет бомбе.

Борба око пробоја трајала је петнаестину минута. Чета је из била из обруча, али неко је још пуцао...

Свитало је. Као кроз танке слојеве дима већ су се распознавали предмети.

Почела је нова борба. Сам Драгош бије непријатеља и пева. Сву лепоту коју има у себи унео је у песму и дао јој сву своју снагу.

Освајао је топао, сунчан дан. У неко доба загрмели су мотори. Четницима су стигла појачања. Драгош је и даље пуцао. Његов глас уздизао се изнад лома и збуњивао непријатеље, којима се чинило да имају пред собом десетину партизана.

Тукао је и бацач мина́. Моравска чета из даљине слушала је детонације. У њеној колони није било песме. Драгош са својом дрвеном ногом борио се у том часу за све њих.

Било је већ једанаест часова. И, одједном, настао је мир. Чула се још само тупа детонација на тавану. Престала је песма. И пуцњи. Четници су прилазили опрезно. Тај који се борио више нема снаге, али је овај дан пун његове песме и пуцњева. Попели су се на таван. Бомба је искидала груди које су певале и дисале слободом. Све је још топло. Крај Драгоша оштећена пушка, без иједног метка.

Четник је догурао леш до ивице тавана и гурнуо га. Тело је пало на земљу, пред окупљене Немце и четнике. Нешто је притом необично лупнуло. Немачки официр који је командовао овим нападом пришао је лешу и радознало га пипкао штапом. Ударивши у нешто, штап је залупкао. То је Немац ударио у стопало Драгошеве дрвене ноге.

Немац се тргао изненађен. На присутне четнике бацио је поглед у коме је било нечег презривог...

У колони Моравске чете није се више чула Драгошева песма.

Стрпљиви астроном

Физичари, хемичари, биолози и неки други научници могу у својим лабораторијама понављати безброј пута неки опит, све док не добију жељене резултате. Друкчије је са астрономима, који не могу подешавати небеске појаве по својој вољи, већ су принуђени да чекају дуго, понекад годинама, да се слична појава опет догоди. Ову тешкоћу у раду астронома људи често не схватају, о чему сведочи и једна анегдота коју је у своје време испричао познати француски астроном Фламарион. Неки племић — то је било у 18 веку — повео је две даме у париску опсерваторију да посматрају помрачење Месеца. Али, стигли су касно, кад је помрачење већ било завршено. Кад му је вратар то саопштио, уображени племић самоуверено рече: „Ништа не мари. Управник је мој добар пријатељ и он ће за моју љубав приредити још једно помрачење".

Слична појава, али много ређа јер се дешава само двапут у току једног века, јесте пролаз планете Венере преко Сунца. Тај пролаз, при коме се види Венера како као мали, црни кружић прелази преко сјајног Сунчевог котура, посматран је први пут 1639, а затим су пролази били 1761, 1769, 1874 и 1882, док ће следећи бити тек 2004 године. Пролази Венере важни су за науку јер се из њихових посматрања може израчунати даљина Сунца од Земље. Како се они не могу посматрати са целе Земљине површине, екипе научника одлазе на места са којих се најбоље виде. Колико је за то понекад потребно упорности и стрпљења сведочи догађај који се десио француском астроному Лежантију пре готово два века.

Лежанти је добио налог од Академије наука, чији је био члан, да посматра пролаз Венере од 1761 године. У том циљу морао је да оде у Пондишери, француски колонијални посед у Индији. Да не би закаснио, астроном је пошао бродом из Бреста још у марту 1760. Почетком јуна исте године стигао је на острво Маурицијус, али је ту чекао неколико месеци док се није нашао брод који ће га повести пут Индије. У то време Французи су били у рату са Енглезима, који су им пленили све бродове на које би наишли. Крајем маја 1761 брод са Лежантијем појавио се пред Пондишеријем и тек тада је капетан сазнао да су град заузели Енглези. Требало се што пре удаљити од тог опасног места и вратити се на Маурицијус. Брод је још био на путу кад је Венера прешла преко Сунца, тако да је Лежанти ову ретку небеску појаву могао пратити само са палубе. Али, због љуљања брода он није могао обавити никаква научна посматрања.

Тада је упорни астроном донео смелу одлуку: сачекаће следећи пролаз, онај од 1769. Требало је заиста волети свој позив па се одлучити на толико година добровољног изгнанства само да би се видела и за науку искористила једна краткотрајна појава. Да не би узалуд губио време, Лежанти је предузео крстарење по Индиском и Тихом Океану, од Мадагаскара до Филипина и Маријанских Острва. На томе путу прикупљао је драгоцене податке о астрономији, географији, етнографији и морепловству источних народа. Он је намеравао да следећи пролаз Венере посматра са Филипина. Но, у последњем тренутку, од Академије добије налог да опет оде у Пондишери, који је поново прешао у француске руке. Стигао је тамо на време и обавио све потребне припреме. Али, баш кад је појава требало да почне, наиђе облак и заклони Сунце. Кад је облак нестао, Венера више није била на Сунчевом котуру.

Већа несрећа није могла задесити овог пожртвованог научника. Једино га је тешило то што су његова два помоћника, које је оставио у Манили, била боље среће. Они су извели сва потребна мерења, те је Лежанти само обрадио њихове податке и изложио их у једном реферату.

Али, његовим невољама није био дошао крај. Изнурен тешком климом, астроном се разболи, те се у Француску врати тек 1771. Како две године нико ништа није знао о њему, сматрало се да је на путу умро. Био је оглашен за мртвог, његово место у Академији попуњено другим, а имање подељено наследницима, с којима је морао да води дуг судски процес.

Лежантијев пут, који је трајао дванаест година, није остао без научних резултата. И поред оволико невоља које су га задесиле, стрпљиви научник поново је сео за свој радни сто и до своје смрти, 1791, објавио многобројне научне радове, међу којима и значајно дело о својим путовањима.

Мале занимљивости

КОЛИКО КАЛОРИЈА ТРОШЕ СКАКАВЦИ

Природњаци који су испитивали неке врсте скакаваца приликом њихових великих сеоба дошли су до занимљивих резултата. Например, у току првог сата летења мишићи скакавца хране се искључиво гликогеном, док за све остало време троше калорије из масти која се налази у њиховом организму. Ако инсект лети брзином од три метра у секунди, он ће трошити 80 до 85 калорија на час. Пошто резерве масти код скакавца који је тежак десет грама износе отприлике два грама, значи да ће он моћи да лети пуних дванаест часова користећи масноће које има у свом организму. Једно велико јато скакаваца, каквих има например у Кенији, може да буде тешко 15.000 тона, па ће оно у току једнодневног лета утрошити 500 до 800 тона масти. Из овога се може извући и следећи закључак: у току једне велике најезде скакавци утроше за један дан толико калорија колико и 1,500.000 људи.

И САМ ЈЕ ГЕНИЈЕ

Анатол Франс, француски књижевник, позвао је једног дана на ручак Бернарда Шоа, познатог енглеског књижевника. Поред осталог, он му је дуго говорио и о генијима. Најзад, кад је стрпљиво саслушао његов дугачки говор, Шо му је рекао:

— То што сте ми казали мени је већ одавно било познато пошто сам и сам геније.

МАЛО МАТЕМАТИКЕ

Знате ли које рачунске радње треба да извршите па да од девет цифара, поређаних редом од један до девет, добијете равно стотину.

Решење је једноставније него што сте очекивали: 123—45—67+89=100.

Институт за борбу против снежних лавина

У подручју Алпа велики снегови су зими обична појава. У то доба становницима готово увек прети опасност од снежних лавина. Оне наносе штете зградама и шумама, а врло често огромне снежне масе затрпају читава насеља. Да би се избегле сличне катастрофе, наука је ступила у борбу против „беле смрти". Већ деценијама стручњаци испитују услове под којима се стварају лавине. У ту сврху основане су и разне научне установе, међу којима се својим радом истиче институт за испитивање снега и лавина у Вајсфлухоју, у Швајцарској. У њему раде инжењери, физичари, метеоролози, геолози и шумски стручњаци. У лабораторијама се помоћу најмодернијих апарата испитује снег, његове особине и промене које у њему настају под дејством спољних чинилаца. Конструисани су многобројни апарати, који, положени у снег, региструју шта се догађа у њему. По томе колико снег пропушта ваздух, могу се извести важни закључци о лавинама.

На основу налаза о стању снега одређују се и заштитне мере. Најпре се изграде мали модели одбранбених објеката. Тек пошто се они испробају, приступа се изградњи великих конструкција. Институт у Вајсфлухоју свакодневно у току зиме издаје билтене са потребним упутствима и указивањем на опасна места. Овим билтенима служе се нарочито скијаши, а и швајцарска војска кад неке од њених јединица бораве зими на планинским теренима. Захваљујући овој обавештајној служби, и раду института уопште, број несрећних случајева не само у швајцарском делу Алпа, него и у Тиролу, Форалбергу и немачком алписком подручју, знатно је мањи.

УНИВЕРЗАЛНИ РАСТВАРАЧ

Наука се обогатила једним новим производом који је досκора претстављао само лабораториску занимљивост. То је диметилформамид, провидна и лако растворљива течност. Он се раствара у обичној и минералној води, у алкохолу, етру итд., а меша се и с многобројним гасовима. Диметилформамид употребљава се за пречишћавање уља, за растварање каучука, боја итд.

НАЈЛОНСКИ МОТОР

Једна фабрика у Америци припрема производњу најлонских мотора. Прва серија, која ће ускоро изићи, намењена је хладњачама. Сваки мотор биће тежак свега 300 грама. Једини челични делови су завртњи за састављање, док су клипови и вентили такође од најлона. Овакав мотор може да издржи велики напон, па се произвођачи носе мишљу да га користе и у друге сврхе.

ЈЕДНА НЕОБИЧНА ОПЕРАЦИЈА

Необичну и несвакидашњу операцију претрпела је недавно једна осамнаестогодишња девојка из околине Палерма, у Италији. Девојка је више од годину дана осећала жестоке болове чији узрок лекари никако нису могли да открију. Најзад су је подвргли рентгенском прегледу и открили да њен желудац, који би требало да се налази у левој половини трбушне дупље, испод дијафрагме, лежи померен удесно, чак у грудној шупљини. Њена јетра, која је имала облик печурке, налазила се у средини, уместо на десној страни трбушне дупље, а и један део њеног дебелог црева налазио се у ненормалном положају. Лекари су успели да органе поставе на своје место и у нормалан положај.

ОПЕРА

Опера је драма у којој радњу и осећања појединих личности прати музика (вокална и инструментална). Опера је, уствари, преображај грчке трагедије с хором. Она је постала у почетку 17 века у Италији, а одатле је пренесена даље на запад и све се више усавршавала. У почетку је драмски моменат био занемарен, пошто се више пажње обраћало музици. Тек од Рихарда Вагнера почиње драмски моменат играти важну улогу.

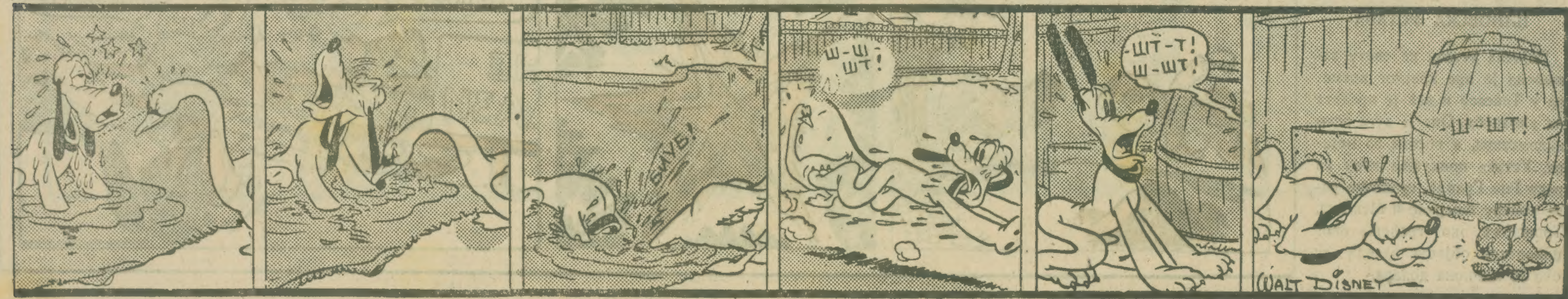
Опера може бити озбиљна, у којој је цела драма певана, а крај јој је трагичан или драматичан; затим комична, у којој је комад праћен музиком, а по садржини је слична комедији. "Продана невеста" од Сметане типичан је пример комичне опере.

Малајски термити

Термити обично избегавају светлост. Они копају тунеле кроз земљу, а и кроз све на шта наиђу у тражењу хране, и на тај начин причињавају огромне штете. Међутим, малајски термити, или бели мрави, разликују се од осталих термита по томе што излазе на светлост и што скупљају храну на површини земље.

Уместо тунела малајски термити граде праве друмове. Ти друмови издигнути су на насипима и прелазе преко разних препрека, тако да омогућују лакше кретање. Саграђени су од глине и лепљиве слузи коју термити луче. Док термити-радници раде, термити-војници који се од њих разликују својим јаким вилицама, чувају стражу дуж друмова.

Код малајских термита краљ и краљица никад не напуштају гнездо. Краљица је далеко већа од свих осталих термита. Органи за кретање су јој закржљали. Они јој нису ни потребни, јер је њена једина дужност да носи јаја, и то брзином од неколико стотина на час.

Неприлике због кокошака...

Једна сасвим озбиљна неприлика, која је узнемиравала британске државнике, министра колонија и сам Парламент пуне две године, избила је због — кокошака. Постоји опширна архива, званични извештаји, преписка, говори, оптужбе и формалне судске пресуде и документи о том случају у коме су полазна и крајња тачка — кокошке. До крајње тачке се, додуше, није стигло, а разлог су опет — кокошке.

Сасвим изненада су посланици британског Доњег дома једног фебруарског дана 1951 године били упознати с неугодним вестима из Гамбије. Пре тога о Гамбији се готово није ни говорило у Енглеској. Мада, забачена афричка колонија, 200 километара јужно од Дакара ,никог није интересовала. Готово нико није знао шта тамо ради британско Друштво за развитак колонија, које је 1949 нагло повећало своје кредите и издатке за ту област.

Експеримент или трговина?

У Гамбији је тада почело спровођење необичног плана: подизани су безбројни кокошарници и довлачена опрема за гајење живине. Друштво је било наумило да читаву Гамбију (која је велика као трећина Белгије) претвори у огромну живинарску фарму, која би снабдевала Британска Острва месом и јајима. Стручњаци су предвиђали да ће Гамбија извозити годишње око 20 милиона јаја, што би претстављало праву драгоценост за Енглезе, који још од ратних дана немају довољно тих намирница.

Међутим, почетком 1951 секретар за колоније Грифитс морао је да обавести Доњи дом да је тај план доживео „делимичан неуспех". Друштво за развој колонија уложило је

у кокошарнике и осталу опрему у Гамбији преко 800.000 фунти стерлинга, а извоз јаја достигао је дотле свега 38.620 комада, док је живине испоручено укупно два и по вагона. Како су овај план примили домороци — то у извештајима није помињано, али нигде се не каже да су били одушевљени идејом да се целокупно становништво претвори у одгајиваче живине. Послови на фарми ишли су тако лоше да је, најзад, извоз јаја из Гамбије крајем 1950 био обустављен. Више од трећине живине било је угинуло од кокошијег тифуса, а преостале кокошке нису уредно носиле јаја.

Друштво за развој колонија покушало је да те неприлике отклони помоћу нових људи: сменило је дотадашњег управника фарме (у архиви је забележено да је био Американац) и поставило новог шефа, који је имао дугогодишње искуство из Нигерије и Судана и био Енглез. Међутим, ствари у Гамбији и даље су ишле лоше и случај је доспео пред Доњи дом у Лондону.

У оштрој препирци у Парламенту (где је било речи и како треба гајити кокошке и ћурке и колико оне треба да носе јаја) посланици опозиције замерили су влади и Друштву за развој колонија што су се упуштали у нерентабилан посао и претрпели крупан финансиски губитак, а такође и „компромитовали пословни углед" Енглеза пред Африканцима. Један посланик је чак израчунао да, кад се узму у обзир сви трошкови у Гамбији, свако јаје увезено отуда стаје 20 фунти 15 шилинга и 7 пенија (око 16.000 динара), док се јаје у Енглеској иначе продаје за неколико пенија!

Оптужбе и истрага

Најтеже примедбе биле су упућене лорду Трефгарну, тадашњем претседнику Друштва за развој колонија. Његови сарадници из управе Друштва тврдили су да их није тачно обавештавао о приликама у Гамбији и да је самовољно руководио пословима у тој колонији. Лорд Трефгарн је убрзо напустио претседнички положај, а Друштво је било принуђено да објави да је у протеклој, 1950, години, претрпело дефицит од 1,300.000 фунти, од чега се већи део односи на опите у Гамбији.

Пошто је за живинарску фарму до краја 1950 било потрошено преко 800.000 фунти, управа Друштва је дошла до закључка да је радила погрешно и њени стручњаци накнадно су утврдили да се у Гамбији не може произвести ни половина онога што је првобитно било предвиђено. Упућиване су нове комисије да утврде да ли је боље уложити нове кредите и наставити експерименте, или дићи руке од целог посла.

Пред Доњим домом, крајем маја 1951, поново је покренута дебата о кокошијој афери и министар колонија Даџејл поменуо је да се чланови управе Друштва узајамно оптужују и тврде да је лорд Трефгарн самовољно радио. А пошто је лорд Трефгарн пред Домом лордова тврдио супротно, морала се умешати и сама влада. Она је одредила јавног тужиоца Ланкастера и члана Линскејског трибунала, Џералда Апџона, да поведе истрагу о целом случају.

Дефицит је отписан

У међувремену, Друштво за развој колонија подносило је нове губитке, јер су његови подухвати у колонијама наилазили на препреке. У билансу живинарске фарме у Гамбији отписиване су крупне суме, све док, најзад, крајем 1951 није објављено да се сав уложени новац има сматрати као изгубљен.

Равно годину дана трајала је истрага о несугласицама у управи колонијалног друштва и маја 1952 судија Апџон саопштио је да је бивши претседник, лорд Трефгарн, имао став „који се не може бранити" и да је погрешио што није остале чланове управе обавештавао о пословима у Гамбији, али да је ту погрешку „учинио нехотице". Истрага се није упуштала у остало, нити је тражила ко је крив због дефицита.

Афера која је прогутала огромне суме новца постепено је ишчезла из јавности и план о претварању Гамбије у „земљу кокошака" коначно је био напуштен.

Самоуништавање инсеката

Разна инсектицидна средства показују у последње време све слабије дејство на инсекте које су раније ефикасно уништавала. Зато су пољопривредници приморани да се довијају на разне начине како би и даље таманили ове непријатеље својих усева и воћака. Један од најоригиналнијих начина борбе против инсеката који упропашћују жито у силосима и житницама изумели су Аргентинци. Жито се ставља у огромне, бетониране, обично подземне, базене, херметички затворене, у које никакви гасови споља не могу да продру. Инсекти и њихове ларве, који су дошли у базен заједно са житом или на неки други начин, убрзо се намноже. Као и сва жива бића, они стално издишу угљен-диоксид а удишу кисеоник. Како нема никаквог прилива са стране, у једном тренутку количине кисеоника постану тако мале, а угљен-диоксида, у коме се не може живети, тако велике, да сви инсекти постепено угину.

Други начин, који се успешно примењује нарочито у Африци, састоји се у томе што се џакови са житом тесно збију један уз други. У средишту гомиле развије се услед тога тако висока температура да инсекти угину или су приморани да беже ка периферији. Ту су, међутим, постављене јаке концентрације инсектицида, којима не могу да одоле ни најотпорнији инсекти.

САВРЕМЕНИ АВИОН — МАЛА ЕЛЕКТРИЧНА ЦЕНТРАЛА

Највећи напредак код млазних авиона остварен је у погледу њихове електронске опреме, тако да се данас с правом може рећи да је један такав авион права аутоматска електрична централа. Пре десет година један бомбардер имао је посаду од једанаест људи и око шеснаест километара електричних каблова. Данашњи бомбардер има свега три члана посаде, али зато 43 километра „електричних нерава" и од 1.500 до 2.000 разних електричних лампи.

ЏИНОВСКА УСТАВА

Највећа устава на свету завршена је пре кратког времена у Тексасу и већ је предата на употребу. Она је дуга осам километара, а висока 55 метара. Устава прикупља воду из реке Рио Гранде, граничне реке између Америке и Мексика. Трошкови око грађења овог џиновског објекта изнели су око 50 милиона долара.

ВЕРОВАТИ или не...

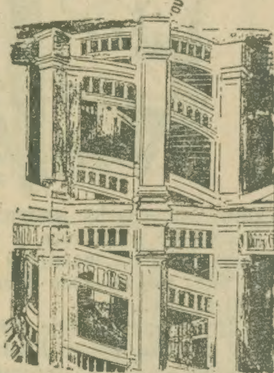
ПОУКА НА НАДГРОБНОМ СПОМЕНИКУ

На надгробној плочи Роберта и Мери Морган, који су сахрањени на гробљу у Чепертону, у Енглеској, испод њихових имена уклесана је реченица која може да послужи као добра поука многим тврдицама:

— Оно што су потрошили — имали су, оно што су заштедели — изгубили су.

ДВОСТРУКЕ СТЕПЕНИЦЕ У ШАМБОРУ

Најнеобичније степенице на свету налазе се свакако у замку Шамбору, у Француској. То су двоструке спиралне степенице, израђене тако да гост који долази не може да види оног

који у том тренутку одлази из замка. Степенице су биле изграђене по наређењу француског владара Франсоа I.

ЗЛАТО У БЛАТУ

Џорџ Армстронг, радник из Бекера, у америчкој држави Орегон, враћао се једног кишног дана 1913 године из рудника у коме је био запослен. Земља је била мокра, јер је целог дана падала киша, и Армстронг је једва извлачио ноге из блата. Кад је већ био близу своје куће, морао је да застане да би очистио чизме, јер му се, заједно с блатом, за ђон прилепио и један повећи камен који му је сметао при ходу. Армстронгово чуђење било је велико кад је, место камена, скинуо с ђона велики комад чистог злата који је био тежак 2.840 грама.

ГРАД ЗА ШОЉУ МАСЛА

Године 1607 један богати индиски махараџа, који је, поред осталих имања, био и сопственик града Шира-

ти, играо је шаха с једним својим познаником. Партија је трајала веома дуго, тако да је играче затекла и ноћ. Међутим, светиљка при којој су играли стално се гасила и наљућени махараџа понудио је читав град Ширати ономе ко му буде држао лампу док не заврши партију. Једна од жена које су послуживале у кући насула је у празну лампу шољу растопљеног и пречишћеног масла и — њени потомци и данас су сопственици Ширатија.

ПАМЋЕЊЕ ЈЕДНОГ НАУЧНИКА

Белгијанац Жист Липс (1547—1606), један од највећих средњовековних познавалаца римске историје и латинског језика, знао је напамет целу Тацитову историју, у којој има преко 50.000 речи. Једном приликом, кад је неки његов познаник посумњао у то, Липс, љут због те сумње, предло-

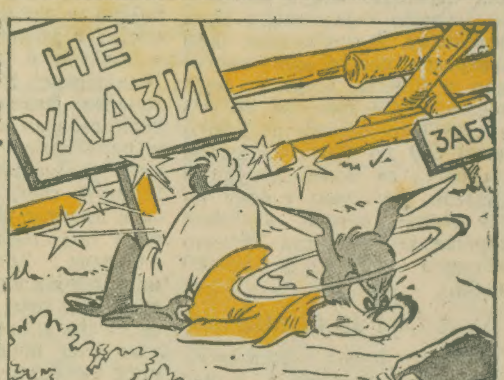

жио му је да извади мач, да стане више његове главе и да га прободе ако приликом цитирања Тацита измени или пропусти макар једну једину реч.

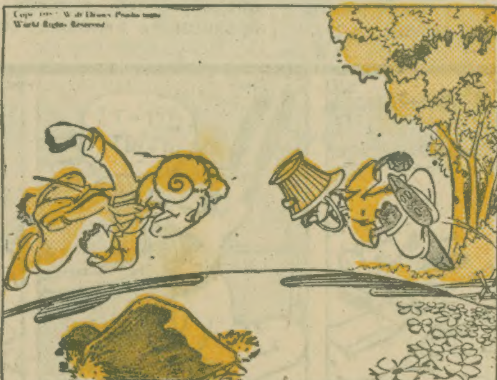

ЧИЈИ ЈЕ ОВО ЖИВОТОПИС?

Овде ћемо вам дати животопис једног нашег познатог књижевника.

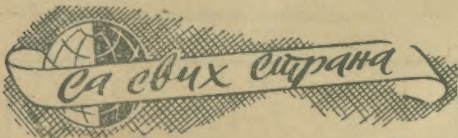
Он се родио 10 маја 1876 године у Врхники, у Словенији, а умро је 11 децембра 1918 у Љубљани. Основну школу учио је у свом родном месту, а реалку у Љубљани. После матуре отишао је у Беч, где се уписао на технику, али није слушао предавања, јер се био потпуно посветио књижевности. Сталнс је живео у Бечу до 1907 године, кад се вратио у отаџбину и исте године кандидовао се без успеха за посланика на социјалдемократском програму.

Ако се нисте сетили о коме је реч, читајте даље.

У почетку је писао епске песме под утицајем Ашкерца, доцније лирске, а првих година у Бечу песме у стилу Хајнеа и француских „декадената“. Писао је и цртице пуне модерног штимунга и стилистичког артизма, које је издао 1899 године. Пре тога издао је књигу изабраних песама, коју је, због сувише смеле еротике, љубљански бискуп Јеглић наредио да спале. После је почео писати драме и комедије у Ибзеновом стилу, док се није сасвим посветио модерној новели и скици, у којима је постао један између првих мајстора. Написао је мноштво књижевних оцена и есеја. Овде ћемо набројати нека његова позната дела: „Слуга Јернеј и његово право“, „Краљ на Бетајнови“, „Мартин Качур“, „Саблазан у долини Сентфлоријанској“, „Слуге“, „На кланцу“, „Нови живот“, „Бела хризантема“ итд.

Ако се ни сад нисте сетили о коме је реч, дајемо вам одговор.

(Иван Цанкар)

НАЈВЕЋИ СВЕТИОНИК

Године 1886 француски народ даровао је граду Њујорку огромну статуу Слободе, која је направљена од месинга. Статуа је постављена на улазу у њујоршку луку, а висока је 46 метара. Постављена је на подножје високо 27 метара, које почива на темељима дебелим 16 метара. Ова статуа Слободе држи бакљу у високо уздигнутој десној руци. Статуа је окружена балустрадом на којој има места за 12 лица. Кажипрст статуе дуг је 2 метра и 45 сантиметара, док јој је нокат дуг 35, а широк 24 сантиметра. Глава је украшена дијадемом, а висока је 4,40 метара. Она је толико велика да би у њу могло да стане 20 лица. Сама статуа тешка је 200.000 килограма. Ова статуа-споменик истовремено је и највећи светионик у ваневропским морима, а снабдевен је електричном светлошћу. Први пут он је осветлио улаз у луку 28 октобра 1886. Острвце на коме се налази овај светионик названо је Острво Слободе.

ПРОНАЛАЗАЧ ВРЦАЉКЕ ЗА МЕД

Врцаљку за мед пронашао је Франтишек Хрушка, који је био војник, али и страстан пчелар. Пре тога пчелари су имали много муке, да из саћа извађе мед и да га одвоје од воска. Да би то постигли, они су ломили саће, затим га гњечили и стављали у решетку да се мед оцеди. Ако је саће било хладно, онда су га пчелари загревали у топлој просторији или на сунцу. Хрушкин проналазак — врцаљка брзо је продро у свет. Он је врцаљку израдио на принципу центрифугалне силе. Свој изум приказао је на конгресу пчелара у Брну, у Моравској, који је одржан од 12 до 14 октобра 1865 године.

БРЗИНА ЕЛЕКТРИЧНЕ И НЕРВНЕ СТРУЈЕ

Електрична струја креће се брзином од 300.000 километара у секунди. Ако би се око Екватора спровела електрична жица, онда би струја за једну секунду обишла близу седам пута Земљину куглу. Такозвана нервна струја креће се кроз човечје тело много спорије — свега сто метара у секунди. Она пролази кроз нерве, а нерви су обавијени белом, меком масом која личи на маст. Та маса спречава нервну струју да пређе с једне нервне жице на другу, као што гума и олово спречавају да електрична струја пређе с једне на другу упоредну жицу.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

СТЕРИЛИЗОВАЊЕ ИНСТРУМЕНАТА ЕЛЕКТРИЧНОМ СТРУЈОМ

На конгресу очних лекара одржаном недавно у Чикагу, један лекар приказао је нов начин стерилизовања инструмената за операције ока. Инструменти су досад стерилизовани кувањем или потапањем у разне хемиске растворе. Про кување је имало ту незгодну страну што је већ после неколико минута кувања операциони нож губио своју оштрину, а хемиски раствори нису увек уништавали све бактерије. Нов начин састоји се у томе што се инструмент веже за негативни пол батерије и потопи у кључалу воду. Краткотрајни пролаз струје потпуно стерилизује хируршке инструменте.

НОВ ИЗВОР ХРАНЕ

Једног дана ће се на нашој трпези појавити и семе од памука, — тврде научници који су проучавали његов састав. Оно је богато протеинима и може се, поред осталог, употребити као брашно или, помешано са млечном киселином, као сир. Како се становништво у свету нагло размножава, потребно је искористити све изворе хране које нам пружа природа. Досад се уље од овог семена мало употребљавало за храну зато што садржи једну отровну супстанцу — госипол. Међутим, научници су пронашли начин да то отстране и да памуковом семену омогуће ширу примену.

НОГЕ КАО МЕРИЛО ЗДРАВЉА

Др Алберт Данон, професор на Колумбија-универзитету, извршио је мерење ногу код великог броја људи, поред осталог и код 365 возача аутобуса и трактора. Иако се сви ти људи претежно служе десном ногом, он је нашао веома мале разлике у обиму листа њихове десне ноге у односу на леву. Ова испитивања он је вршио зато што разлика у дебљини листова на ногама може благовремено да открије згрушавање крви у венама и плућима, или зачетак рака. Он сматра да кад један човек има лист десне ноге дебљи или тањи за петнаест милиметара од леве, а жена за дванаест милиметара, да је то знак згрушавања крви, што може довести до тромбозе или неких других обољења.

АНТИБИОТИЦИ ПОМАЖУ РАШЋЕЊЕ СВИЛЕНИХ БУБА

Неки антибиотици повољно делују на рашћење свилених буба, као што помажу и рашћење говеда, пилића и свиња. Међутим, показало се да свилене бубе које брзо расту дају мање свиле од нормалних. То се поправља на тај начин што се бубама даје азот високог квалитета, као што је онај који се налази у млеку.

РАДИО-АПАРАТ ИЗАЗВАО ТРОВАЊЕ

Француски медицински лист „Прес медикал” доноси занимљив случај болести једног човека. Код њега се појавила парализа подлактице и сви знаци су указивали на тровање оловом. Како његово занимање није имало никакве везе са оловом, лекари су били у недоумици. Најзад, после детаљног испитивања болесника, утврђено је да је болест проузроковао његов радио-апарат.

Ствар је била у овоме. Пре неколико месеци, овај човек је на свом радио-апарату монтирао један уређај за сузбијање крчања и везао га с једне стране за мрежу од 110 волти, а с друге за земљу преко водоводне цеви у стану. Ова струја имала је утицај на водоводну цев, јер је један део преко ње одлазио у земљу. На овај начин вода је била електролизована и нагризала је олово.

Тако је месецима овај човек пио воду у којој је било око 0,8 милиграма олова на један литар воде. Ту исту воду пила је и његова жена, али је она била мање осетљива на ово тровање.

НОВИ МОТОРИ ЗА АУТОБУСЕ

Један немачки инжењер конструисао је аутобус који, поред главног, има још четири мотора — за сваки точак по један. Главни, дизел-мотор има 175 коњских снага и осам цилиндара. Он покреће једну пумпу са уљем. Пумпа, кроз савитљиве цеви, потискује уље у моторе који се налазе код точкова, а ти уљани мотори покрећу точкове. Систем се показао као врло еластичан, јер се мотор може сместити на ма које место у аутобусу. Поред тога, контрола над моторима много је боља јер нема никакве осовине. Кад се жели повећати брзина, убрза се главни мотор, а кад хоће да се успори, само се дигне нога са акцелератора и уљани мотори код точкова почну да коче. Овај мотор показао се као добар и за моторне чамце. Пропелери се могу подесити да мењају место, те тако делују и као крма.

РЕВОЛВЕР НА ШЛЕМУ

Овај изум, који је пре кратког времена патентирао један Американац, омогућује војнику да пуца из револвера чак и кад су му обе руке заузете. Револвер је причвршћен на шлему, а окида се помоћу ваздушног притиска. Довољно је да се дуне у једну цев која се налази на домаку уста па да револвер опали. Трзање оружја после пуцња ублажено је гумом којом је шлем изнутра обложен. Нишани се према ивици шлема, и то врло прецизно.

ДЕТЕКТОР ЗА ЛЕДЕНЕ БРЕГОВЕ

У америчком Океанографском институту израђен је детектор помоћу кога се може одредити присуство ледених брегова. Уствари, то је један термометар који је монтиран на авиону и који лако осети чим се у близини нађу ледени брегови, па чак и кад је небо облачно или кад влада магла.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

ТРИ ПАРЧЕТА ХЛЕБА

Ако хоћете да забавите веће друштво, узмите три шешира, па их поређајте на столу. На сваки шешир ставите по једно парченце хлеба. Кад тако наместите свој "мађионичарски" алат,

кажите да ћете појести ова три парчета хлеба, а да ће се ипак сва три после тога наћи испод једног од три шешира. Кад сви рекну да је то немогућно, ви онда лепо поједите хлеб, па онда кажите неком из публике да назначи под којим шеширом хоће да буде хлеб. Затим узмете тај шешир и метнете га себи на главу.

Тако ће сва три парчета хлеба бити заиста под тим шеширом и ви ћете доказати да сте у праву.

ДЕДИНА ДОСЕТКА

Деда је имао седам унука. Једнога дана купио је срећку и добио 5.000 динара. За себе је задржао 100 динара, а 4.900 хтео је да подели унуцима. Али, млађи унуци тражили су да добију више од старијих, јер старији имају већ и своју зараду.

Деда се замислио како да подели новац да буде право млађима, а да ипак сваки добије подједнак део. И смислио је. Наредио је да први, најстарији унук узме од целокупне суме 100 динара и осми део остатка; други унук од преосталог новца да узме 200 динара и осми део остатка; трећи 300 динара и такође осми део, и тако редом: сваки следећи да узима по 100 динара више од претходног, а увек и осми део остатка. Седми унук добија сав остатак.

Млађим унуцима се то допало. Али, кад се свршила деоба видели су да су сви добили подједнако. Поколико је добио сваки од њих?

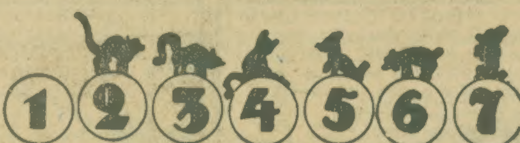
Ако не знате, ми ћемо вам рећи. Сваки унук добио је по 700 динара. Први 100 + 600; други 200 + 500; трећи 300 + 400; четврти 400 + 300; пети 500 + 200; шести 600 + 100 и седми остатак — 700 динара.

КАКО СУ СЕ ПРЕВЕЗЛИ

Мама, тата, Васа и Миша треба да пређу на другу страну реке. Али, чамац може да издржи само тежину од 90 килограма. Тата, међутим, има 83 килограма, мама 70, а Васа и Миша по 36. Они су се ипак превезли на другу обалу Како?

Ако не знате, ми ћемо вам рећи. Прво су се превезли Васа и Миша, па је Васа вратио чамац. Затим се превезла мајка, а Миша је вратио чамац. После тога опет су се превезли Васа и Миша, а Васа је вратио чамац. Потом се превезао отац, а Миша је вратио чамац. Најзад су се, по трећи пут, превезли Васа и Миша. Тако су се сви нашли на другој обали.

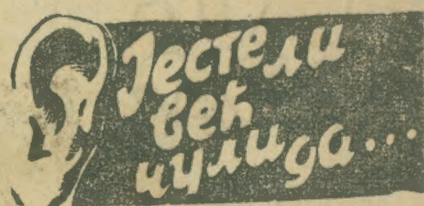
Три пса и три мачке

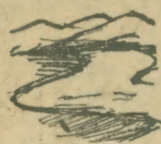
Пред вама су три пса и три мачке, који скачу с лопте на лопту, као у циркусу. Погодите сад колико им скокова треба да би пси прешли на леву, а мачке на десну страну.

Да бисте решили овај задатак, узећете парче хартије и нацртаћете на њему седам кружића. Место мачака узмите три пера, а место паса три дугмета, па их ставите онако као што је то приказано на нашем цртежу.

Приликом решавања овог задатка морате да поштујете један услов: свака мачка и сваки пас може скочити на било који слободан кружић, али не сме прескочити више од два кружића, нити ко може скакати двапут узастопце.

... на Аљасци постоји једна врста клађења, које је, свакако, јединствено на свету. Готово сви становници учествују у овом клађењу, мада се додељује свега је-

дна награда. Опклада се састоји у томе да се тачно погоди дан, сат и минут кад ће на одређеном месту на реци Ненани лед почети да се креће.

...прва кола за спавање начинио је један италијански племић који је октобра 1629 године путовао из Милана за Верону. На обичним колима које су вукли коњи он је наместио једну постељу, тако да је могао да спава и за време вожње.

...најстарије стакло за које се зна нађено је у Египту. Утврђе-

но је да то стакло потиче из 3.300 године пре наше ере. Сада се чува у Ешмолин-музеју у Оксфорду.

... на острвима Бенкс, на Пацифику, живе џиновски ракови које становништво зове ракови-разбојници. Ови ракови хране се кокосовим орасима, које разбијају својим оштрим и снажним пипцима. Ако ораха нема на земљи, ракови се пењу на палме, откидају плодове и бацају их с дрвета.

...осигурање против града није тековина модерног доба. Швеђани су се још у 18

веку осигуравали против временских непогода, а нарочито против града.

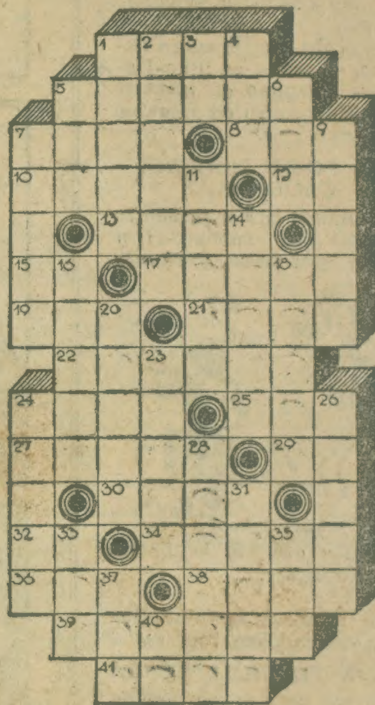
...замисао да се ракетом може стићи до Месеца није нова. Године 1841 неки Лондонац по имену Голијат начинио је парну ракету на којој је намеравао да одлети на Месец. Своју ракету Голијат је чак био пријавио уреду за патенте.

...Марсељезу је први превео на српски језик наш песник Лаза Костић.

Водоравно: 1) стакло на прозору; 5) бок; 7) канцеларија; 8) пристаниште у Израелу; 10) старо име Љубљане; 12) лична заменица; 13) држава у Азији; 15) личност из романа Пјера Лотија; 17) назив једне наше предратне библиотеке; 19) боја лица; 21) француски књижевник. 22) део рибљег тела; 24) град у Тибету; 25) неман; 27) врста шибља; 29) првак; 30) део главе; 32) мера за површину; 34) запаљење слузокоже; 36) наше острво. 38) једно годишње доба; 39) држава у Африци; 41) река у Швајцарској.

Усправно: 1) назив за роба у старој српској држави; 2) енглески савремени књижевник; 3) предлог; 4) лична заменица; 5) риба из групе кечига; 6) свеза; 7) роман С. Луиса; 9) страно женско име; 11) једна електрода; 14) муслиманско мушко име; 16) домаћа животиња; 18) полупаразитска биљка; 20) пеликан; 23) место на прузи Љубљана—Трст; 24) доктор медицине; 26) рогозина; 28) река у Јужној Америци; 31) наука о моралу; 33) оквир; 35) прилог; 37) лука на Јадрану; 40) слово грчке азбуке.

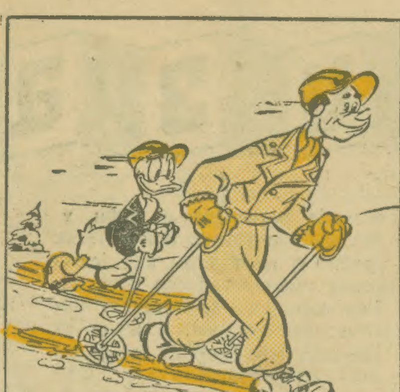
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Иво Андрић; 8) нар; 9) „Ому“; 10) ер; 11) кип; 13) еп; 14) момак; 15) тартар; 17) ти; 18) алкар; 19) беј; 20) ниво; 21) сума; 22) ја; 23) Куре; 24) Ш(антић) А(лекса); 25) кудеља; 27) кутак; 28) кв; 30) Нин; 31) пе; 32) сем; 34) Бор; 35) прошарати; 38) инат; 39) Илок; 40) романтика.

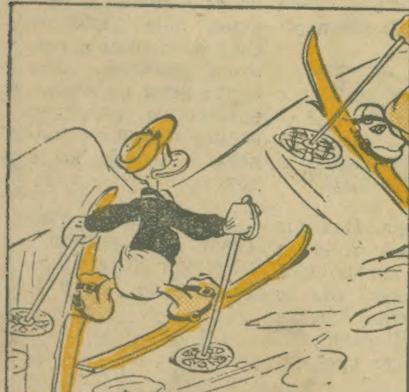
Усправно: 1) инертан; 2) Вар; 3) ор; 4) неимар; 5) ро; 6) име; 7) ћуприја; 11) котао; 12) пар; 14) мрква; 16) Алија; 17) темељ; 19) бурек; 21) Судан; 23) Кутина; 24) Шекспир; 25) Кун; 26) Америка; 29) верно; 31) поток; 33) Моам; 34) Бали; 36) шле; 37) рет.

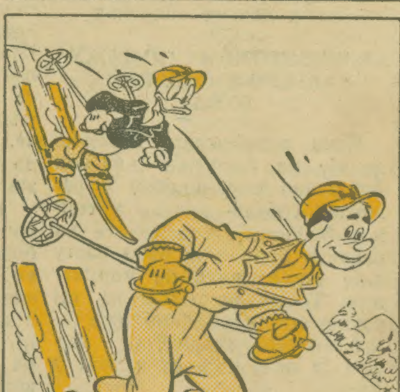

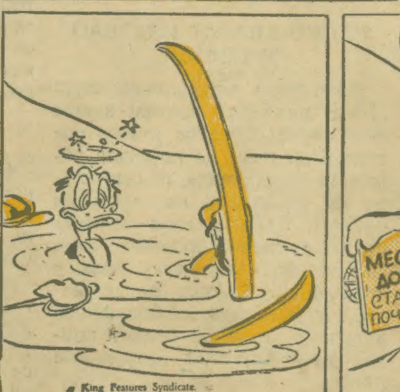

Који је ОДГОВОР тачан

Анеирин је:
- лек
- врх једне планине
- песник
- врста апарата

Линкеј је:
- град у Енглеској
- митолошка личност
- справа на ратном броду
- средњовековни француски песник

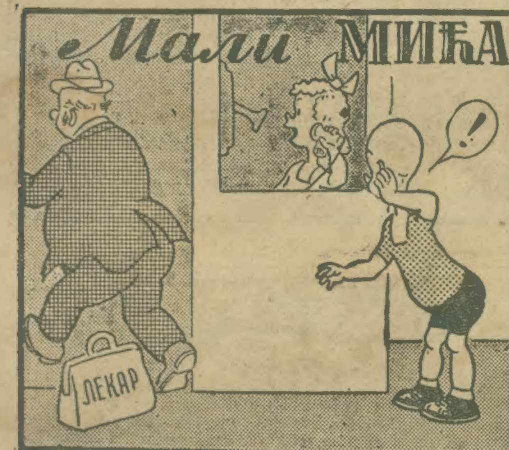
Систола је:
- справа
- граматички израз
- назив једне старе књиге
- варошица у Швајцарској

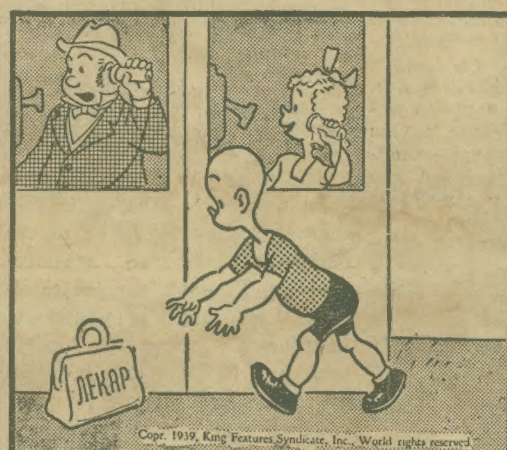
ОДГОВОР:

Анеирин или Анеурин (око 600 године) био је келтски бард из Велса. Његове песме сачуване су у рукопису из 13 века. Позната елегија „Гододин“ спевана је приликом погибије велшких поглавица код Катрета у борби против Саксонаца.

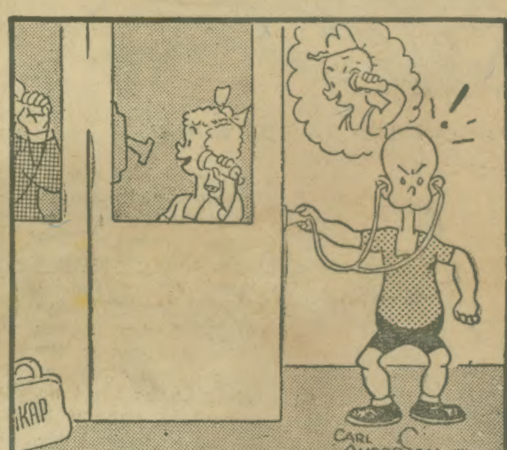
Линкеј је један од Аргонаута, а био је познат због оштра вида. Реч линкеј у фигуративном смислу означава човека који има добар и оштар вид. Уствари, Линкеј је био митолошка личност.

Систола је граматички израз и значи скраћивање слогова, тј. кратак изговор једног слога. Реч систола у медицинском смислу значи стезање срца. Од тога је супротно: дијастола.

БИО ЈЕ САМ

Гаја се жали ујка-Паји:

— Јутрос, идући у школу, пао сам и раскрвавио колено.

— Мора да те много болело, — жали га ујка-Паја. — Сигурно си плакао.

— Не, зашто да плачем. Био сам сам!

ЗА БОЉИ ГРАДСКИ САОБРАЋАЈ

— Данас сам и ја нешто учинио да саобраћај у граду буде бољи, уреднији

и мање опасан, — хвали се Хорације.

— ?!

— Шта се чудиш? Данас сам пробао свој ауто!

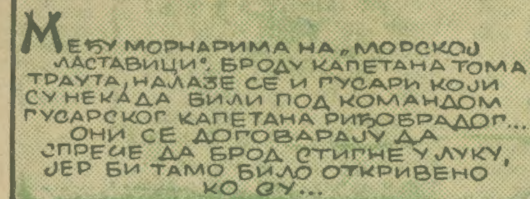
НИЈЕ ТО БИЛА ЧОРБА

Мики се љутито обраћа келнеру:

— Какву сте ми ово чорбу донели? Има укус сапуна!

— Сапуна?! Онда то није била чорба, већ потаж. Чорба има укус петролеума.

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика“ Штампарско-издавачко предузеће, Београд, Македонска 31. — Текући рачун број 102-Т-82, пошт. фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 500, полугодишња 250 динара, за иностранство годишња 760, полугодишња 380 динара. Рукописи се не враћају.